

REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI

Council of African Instituted Churches (3 mln), Church of the Province of South Africa (2,3 mln wiernych, 30 biskupów, 24 diecezje, 938 parafii, 705 duchownych), Methodist Church of Southern Africa (1,7 mln, 750 pastorów), Evangelical Lutheran Church in Southern Africa (0,6 mln wiernych, 7 diecezji, 460 duchownych), United Congregational Church of Southern Africa (0,5 mln, 300 ministrów), Uniting Presbyterian Church in Southern Africa (0,5 mln, 437 duchownych), Uniting Reformed Church in Southern Africa (0,5 mln, 536 duchownych), Moravian Church in South Africa (80 000, 59 pastorów) i Evangelical Presbyterian Church in South Africa (48 000 wiernych, 7 prezbiterów, 46 pastorów).

WChE (1982) 622-627; C. Villa-Vicencio, *Trapped in Apartheid. A Socio-Theological History of the English-Speaking Churches*, Cape Town 1988; *Christianity in South Africa*, Southern 1990; *A History of Christianity in South Africa*, Pretoria 1994; W. Kistner, H.J. Becken, EKLn IV 540-547; D.J. Smit, TRE XXXII 322-332 (bibliogr.); J.W. Hofmeyr, RGG VII (2004⁴) 1831-1834; H. Hoeben, LThK IX (2006) 1088-1091; H. van Beek, *A Handbook of Churches and Councils. Profiles of Ecumenical Relationships*, G 2006, 191-201; W. Kistner, H.J. Becken, J.W. Hofmeyr, ECh V 130-134.

Stanisław Józef Koza

REPUBLIKA SUDANU POŁUDNIOWEGO, Republic of South Sudan, państwo we wsch. Afryce graniczące z Sudanem, Etiopią, Kenią, Ugandą, Demokr. Republiką Konga i Republiką Środk.afryk.; zajmuje 619 745 km² i liczy ponad 8,3 mln mieszkańców, w tym 15% stanowią Dinkowie i 10% Nuer; 76,8% mieszkańców to chrześcijanie, w tym 38% (3 mln) katolicy, 21% animiści i 2% muzułmanie.

Historia R.S.P. była związana ściśle z historią → Sudanu; od XVI w. pd. Sudan stanowił rezerwuuar niewolników dla muzułm. sułtanatów Fund i Darfur; po 1821 w wyniku podboju prowadzonego przez Sudan utworzono tu prowincje: Faszoda (1863), Ekwatoria (1871) i Bahr el-Ghazal (1873); 1962 powstał emigracyjny nar. związek sudańsko-afrykański, a 1963 partyzancka armia Anya Nya zapoczątkowała wojnę z Sudanem pn., zakończoną przyznaniem 1972 autonomii; utworzona 1983 przez J. Garangę de Mabiiora organizacja Lud. Ruch i Armia Wyzwolenia Sudanu rozpoczęła kolejną wojnę domową, która pochłonęła 2 mln ofiar, a 4 mln zmusiła do emigracji; podpisane 2005 w Nairobi porozumienie nadawało Sudanowi Pd. autonomię, której pierwszym prezydentem został Garang de Mabiior; w zapowiedzianym wówczas referendum, zorganizowanym dopiero 2011, aż 98,83% głosujących opowiedziało się za niepodległością Sudanu Pd.; 9 VII 2011 w Dżubie (stolica kraju) została proklamowana niepodległość.

Znaczną część kraju, leżącą w kotlinie Nilu Górskiego i Białego, zamieszkuje ok. 60 większych ludów, dzielonych na podstawie różnic językowych na grupy Nilotów Sudańskich (Dinkowie, Murle, Nuer, Szylukowie), Nilo-Chamitów (Bari, Didinga, Kakwa, Kuku, Mundari, Toposa) i sudańskie ludy pd.-zach. (Azandowie, Baka, Banda, Madi); ludy te cechowały segmentarny typ organizacji społ. (plemiona dzieliły się na mniejsze segmenty terytorialne aż po wspólnoty wioski i grupy domowe), tylko Szylukowie i Azandowie wytworzyły własne tradycje państw.; rdzenne religie ludów R.S.P. cechuje wiara w jedność wszechświata, korporacyjność, istnienie transcendentnego i zarazem immanentnego Boga oraz wielości istot niewidzialnych (bóstwa, duchy, zmarli przodkowie).

Pierwszy kościół kat. i szkoła zostały zał. 1842 w Chartumie przez L. Montuoriego CM; 1846 powstał tam apost. wikariat Afryki Środk., a 1847 pol. jezuita podjęli misje pod kierunkiem M. → Ryhy; 1850 następcą Ryhy – I. Knobler, założył stację w Gondokoro na terytorium plemienia Bari; w 50. latach XIX w. przybyli tu członkowie Instytutu Misji Afryki z Weronny, później → kombonianie, którym 1872 przekazano wikariat, w 60. latach – franciszkanie; w XX w. zostały wydzielone prefektury apost. Bahr el-Ghazal (1913, 1961 przekształcona w wikariat apost. Wau), Kodok (1938, od 1949 Malakal) i Mupoi (1949) oraz Dżuba (1951, obecnie metropolia); 1955 sakrę biskupią przyjął rodzimy kapłan I.W. Dud; przed 1956 w Su-

danie Pd. wśród ok. 160 000 katolików pracowało ok. 250 misjonarzy i misjonarek; w nast. latach rząd Sudanu stosował represje wobec Kościoła kat. (m.in. upaństwowienie szkół, zakaz przyjazdu nowych misjonarzy); po wygnaniu 1964 misjonarzy zagr. zostali jedynie rodzimi duchowni, w tym bp Dud, 17 księży, 16 braci zak. i 19 siostr; 1974 powstała metropolia Dżuby; większość katolików rekrutuje się z plemion Azanda, Bari i Madi; katolikiem jest m.in. obecny prezydent S.K. Mayardit.

W wyniku misji rozpoczętych 1899 przez → Church Missionary Society ukształtował się Kościół episkopalny w R.S.P., obecnie posiadający status autonomicznego Kościoła anglik., mający 20 diecezji z ok. 2 mln wiernych; na pocz. XX w. misje podjęli także amer. prezbiterianie.

E.E. Evans-Pritchard, *Nuer Religion*, Ox 1956, NY 1974 (*Religia Nuerów*, Kety 2007); P.M. Holt, M.W. Daly, *A History of the Sudan. From the Coming of Islam to the Present Day*, Lo 1961, Harlow 2011⁶; E.E. Evans-Pritchard, *The Azande. History and Political Institutions*, Ox 1971; M. Cisternino, *Passion for Africa. Missionary and Imperial Papers on the Evangelisation of Uganda and Sudan, 1848-1923*, Kampala 2004; M. Zabek, *John Garang de Mabiior. Narodowa ikona „Nowego Sudanu”*, w: *Prwództwo i przywódcy we współczesnej Afryce*, O 2008, 247-267.

Jarosław Różański

REPUBLIKA ŚRODKOWOAFRYKAŃSKA, Ködörösêse tî Bêafrîka, République Centrafricaine, państwo w Afryce Środk. graniczące z Kamerunem, Czadem, Sudanem, Republiką Sudanu Pd., Demokratyczną Republiką Konga i Republiką Konga; 1906 stała się kolonią franc. (Franc. Afryka Równikowa), 1946 prow. zamorską Francji, 1958 uzyskała autonomię, a 1960 ogłosiła niepodległość; zajmuje 622 984 km² i liczy 4,4 mln mieszk., którymi są: Baya (Gbaya 33%), Banda (28%), M'Baka-Mandija (13%), Azandowie i Sara (po 10%) oraz nieliczni → Pigmeje, wyznający chrześcijaństwo (80,3%), w tym katolicyzm (28,9%), religie rodzime (9,6%), islam (10,1%).

Stanisław Józef Koza

I. RELIGIE RODZIME – Plemiona Pigmejów zw. ludźmi lasu (lud zbieracko-łowicki), zwł. z grupy Twa Binga i Aka, zamieszkujące w pd.-zach. części R.S., wyznają wiarę w stwórcę świata i pierwszej pary ludzkiej, nazywanego Bembe, który zamieszkuje w niebie i nie interesuje się codziennym życiem ludzi; powsz. jest wiara w obecność duchów przodków (Ézengi i Ziakpokpo) oraz podporządkowanych im duchów istot ludzkich (*edio*), które pomagają, obdarzając specjalnymi siłami duchowymi, lub szkodzą społeczności oraz poszczególnym osobom; praktykowane są bogate formy rytów przebłagalnych, a także obrzędów przed polowaniem, zbieraniem miodu, w przypadku chorób i śmierci; zróżnicowane wierzenia posiadają ludy Bantu zamieszkujące pn. sawanny (Sara, Baya, Bamda, M'Baka-Madija), niloccy Azandowie na wsch. (1860-1910 tworzyli małe wojownicze państwa) oraz mniej liczne ludy Bantu na pd. w dorzeczu Kongo i Szari (z grupy Ngala, Yakoma), łącznie ok. 80 grup etnicznych, przybyłych z Sudanu w XVI i XVIII-XIX w.; w powsz. świadomości podkreślana jest rola Istoty Najwyższej, kierującej duchami w królestwie duchów, w świecie przodków i na ziemi, będącej źródłem wszelkiego życia (Azandowie); znaczenie deszczu, uznawanego za dar zsyłany przez Boga, podkreśla nazywanie go wodą Boga; powsz. jest wiara w związek żywych i zmarłych (rodzina obejmuje także nieżyjących przodków) oraz przybywanie istniejącego wcześniej w świecie przodków dziecka do świata żyjących; duchom przodków (Yingo) oraz in. duchom (Toro), w tym personifikacjom sił natury, składane są ofiary; u Azandów znaczną rolę odgrywają praktyki magiczne, uprawiane przez stowarzyszenia czarowników.

II. KOŚCIÓŁ KATOLICKI – Na terytorium należącym obecnie do R.S., wyludnionym z powodu wywozu niewolników, ponownie zasiedlonym w XVIII i XIX w. przez ludy Bantu, badania prowadzili m.in. J. Dybowski i J.B. Marchand; misje kat. w okolicy fortu Bangi (nast. stolica kraju) zapoczą-